

Center
of Excellence
in Finance

Srednjoročni okvir budžeta (SOB) i strukturne reforme u situaciji ekstremnih jednokratnih mera

Izrada strategija za izlazak i oporavak

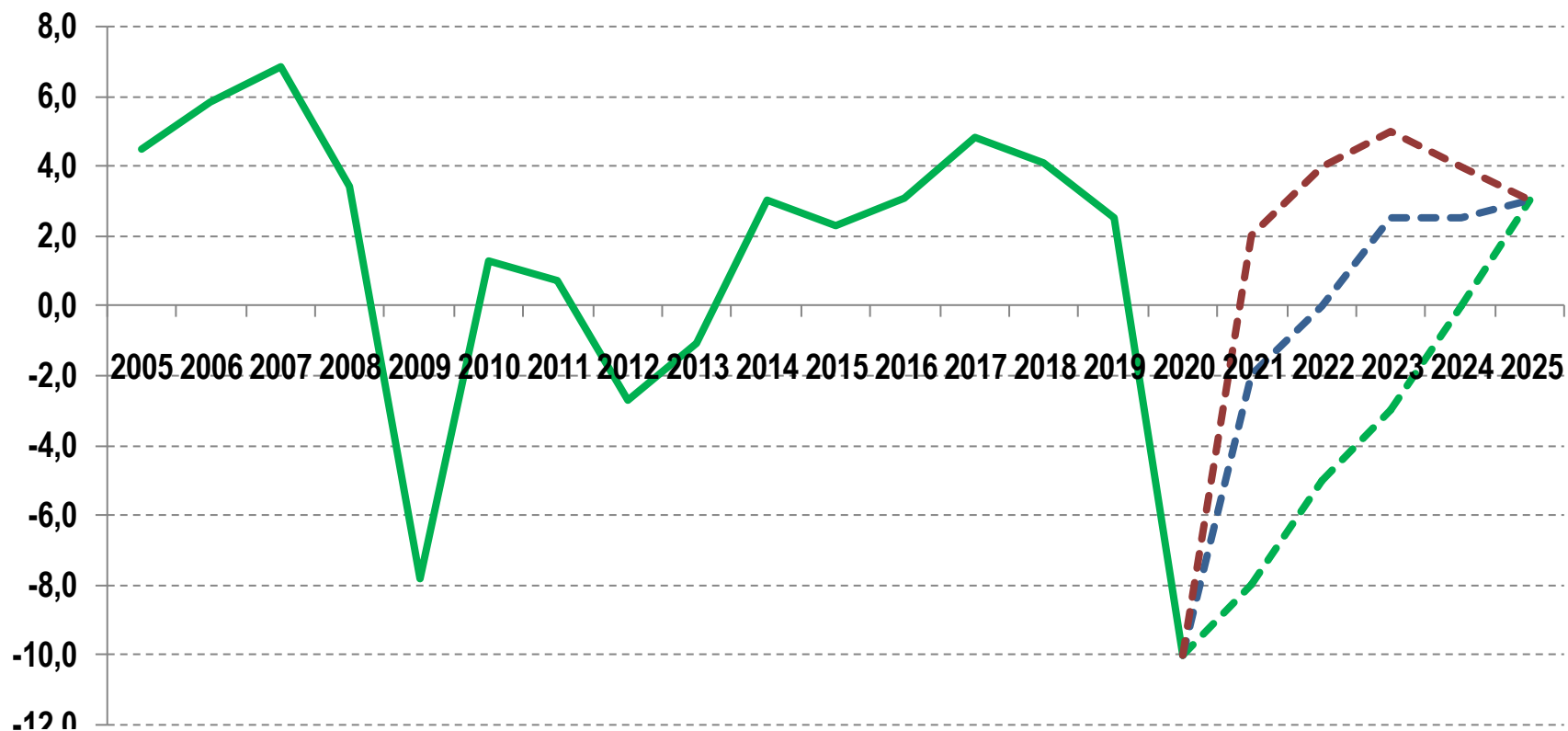

Funded by the European Union.

Fiscal Implications of Structural Reforms

Ekonomski ciklusi

Oblik krive: šok i oporavak

Krize su različite

Tipična kriza u odnosu na Covid-19: uzrok, razmere

Tipična

- Strukturna, prekomerno nagomilavanje dugova, loše investicije, greške politike;
- Direktni efekti uglavnom po region ili grupu zemalja
- Nezaposlenost raste postepeno uz određeno zakašnjenje; rizik strukturne nezaposlenosti
- Opšti pad potrošnje
- Investicije opadaju
- Strukturno slabe firme, problematični krediti;
- Pad trgovine
- Fiskalna politika: upravljanje ukupnom potražnjom

Covid-19

- Egzogena u odnosu na ekonomiju, pandemija;
- Globalna, svaka zemlja je direktno pogođena
- Iznenadno veliko povećanje nezaposlenosti, obimna javna podrška očuvanju radnih mesta
- Deo potrošnje je nedostupan
- Poremećaji u investicijama u nekim sektorima
- Problemi sa lancem nabavke, prestanak rada određenih delatnosti
- Strukturno zdrave firme mogu propasti
- Fiskalna politika: suzbijanje zaraze i pomoć zbog katastrofe (prema informacijama OECD)

Ekonomska politika u redovnoj situaciji

Stvaranje rezilijentnog ekonomskog i fiskalnog okruženja

- ❑ **Primena automatskih stabilizatora:** služe da stabilizuju ekonomske cikluse i automatski se aktiviraju bez dodatnih radnji države
  - Fleksibilna tržišta rada: programi za nezaposlene
  - Rezilijntnost finansijskog sistema: adekvatnost kapitala banaka
  - Održivi programi socijalne zaštite: penzioni i socijalni prihodi fokusirani na ugrožene grupe

- ❑ **SOB: nakon srednjoročnog strukturnog uravnoteženja:** obezbediti dugoročnu održivost javnih finansija
  - Fiskalne rezerve u dobra vremena: uz primenu fiskalnih pravila
  - Pобољшanje i stabilizacija nivoa duga i deficita
  - Uravnotežen miks fiskalnih politika: restriktivne/ekspanzivne

Težak ekonomski šok zbog pandemije Covid-19

Ekstremna ekonomska šteta

- Potpuni prestanak rada nekoliko sektora ekonomije, promet opada (maloprodaja, građevinarstvo, saobraćaj, turizam, ugostiteljstvo)
- Prekid lanaca nabavke (automobilska industrija, kućni uređaji)
- Promena obrazaca potrošnje (osnovne potrebe, na internetu...)
- Iznenadni gubici radnih mesta
- Pristup zdravstvenoj zaštiti ograničen samo na potrebe u vezi sa virusom korona
- Efekti po životnu sredinu i zagađenje

Put SOB „ometen“

- Ozbiljan pad fiskalnih prihoda
- Povećanje javnih rashoda:
  - ✓ radi ublažavanja direktnog uticaja krize
  - ✓ radi podsticanja rasta

Mere i strukturne reforme u kriznim vremenima

Prilagođavanje ERP i SOB

Drastične mere izolacije – potrebno novo, neplanirano, brzo reagovanje:

- Medicinska i zdravstvena oprema
- Spasavanje radnih mesta i privrednih subjekata: programi rada na kraći rok; rad od kuće
- Mere socijalne zaštite za nadoknadu pada prihoda (jednokratne isplate..)
- Programi garancija, programi državne pomoći

Prilagođavanje postojećih mera i reformi

- Korigovati mere radi podrške ekonomiji i ostvarenju strukturnih promena (podrška privrednim subjektima, tržištu rada...)

Odlaganje ili ukidanje predviđenih mera

- Prosveta, deregulacija, liberalizacija tržišta...

Ciljevi 3 prilagođeni i odloženi

Odstupanje od fiskalnih pravila usled ekstremnih okolnosti

Finansiranje reagovanja na krizu

Diskreciono budžetsko i izvanbudžetsko popuštanje

Vrsta mehanizama za potrošnju u kriznim situacijama (upotreba rezervi, realokacije između budžetskih linija, suspenzija izvršenja, rebalansi budžeta, upotreba multilateralnih mehanizama (EBRD, ESM, itd.)

Prilagođavanja procesima izvršenja budžeta (staranje o prioritarnim stavkama, ubrzano odobravanje izdataka, pojednostavljene provere, gotovinski avansi, itd.)

Mehanizmi za praćenje, računovodstveno prikazivanje i prijavljivanje potrošnje u kriznim situacijama (npr. posebna budžetska linija, poseban budžetski razdeo, kodiranje rashoda, itd.)

Format i sadržaj budžetskih informacija stavljen na raspolaganje parlamentu i javnosti u vezi sa potrošnjom u krizi (npr. onlajn podaci, ad hoc izveštaji, itd.)

Strategije za izlaz i oporavak

Povratak u „novu normalu“ – nakon faze izolacije

Oblik krive oporavka - V, W, U, L i trajanje ekonomskog ciklusa, aktuelne neizvesnosti, bihevioralno reagovanje domaćinstava i kompanija

Preraspodela prioriteta, ne moraju da budu „tradicionalne strukturne reforme“, sa dvojakim ciljem:

- i) ubrzani ekonomski oporavak (obrasci produktivnosti, svetski lanci vrednosti, stvaranje radnih mesta)
- ii) bavljenje socijalnim efektima krize (sistemi socijalne zaštite, pristup zdravstvenoj zaštiti...)

Sinergija/komplementarnost između strukturnih reformi i kratkoročnih mera za ekonomski oporavak koje podržavaju KAKO oporavak TAKO I strukturne ciljeve.

- Održivost javnih finansija u periodu nakon krize: fiskalni put ka novom SOB**
  - Mere u vezi sa pandemijom virusa COVID-19 postepeno se ukidaju i odvajaju od drugih mera
  - Poreski prihodi u fazi oporavka: dinamika fiskalnog pooštavanja?
  - Promene u alokaciji javne potrošnje: dinamika restriktivne fiskalne politike?

Mere i strukturne reforme u novoj normalni

Mere programa ERP: osmišljavanje, redosled i artikulacija

- ✓ Jasna opšta strategija politike sa definisanim ciljevima
  - ✓ Dijagnoza i analize koje im služe kao osnova
  - ✓ Politički konsenzus i socijalni dijalog
-
- Oživljavanje ekonomije: produktivnost, konkurentnost
  - Tržište rada
  - Socijalne politike
  - Konkurencija i tržišta proizvoda
  - Finansijsko tržište i pitanja likvidnosti
  - Obrazovanje i istraživanje
  - Pristup zdravstvenoj zaštiti
-
- SOB: jasne i transparentne fiskalne implikacije mera (takođe zasnovane na metodologiji utvrđivanja troškova...)